

s éreznie kellett, bármennyire is rokontudomány az esztétika, mégis más felosztást, eltérő nézőpontot, különösen pedig velejében más előadásmódot igényel, mint a pedagógia. Egyébként kiváló példaadójának helytelen utánzásából ered könyvének legszembevetőbb fogyatéka: a történettudomány általános módszertani elveinek mellőzése. Ugyanis elmaradt a pedagógiai törekvésekkel egyidejű korpép-festés, ennél fogva a szóbanforgó mozgalmak századeleji (1849-ig) voltát — alig képes — elhíttetni. A szabadságharc előtti kor pedagógiai törekvéseit 4 irányra egyszerűsíti (I. Pestalozziánusok 6—18. l.; II. A magyar neohumanizmus 17—56. l.; III. Realizmus 57—92. l.; IV. Kant követői 93—97. l.) s ezeken belül a magyar nevelés számos elmélkedőjét szóltatja meg. Már ennél fogva sem lehet műve oly áttekinthetően kiterjedelmű, hogy ezzel a tartalomjegyzék elhagyását indokolhatná. Az anyagelrendezés szempontjainak megválasztásánál ügyelnie kellett volna arra is, hogy egy író két helyen lehetőleg ne forduljon elő. Ha a vizsgált anyag ezt kizárta, akkor legalább azt kellett volna sejtetni, hogy a több alkalommal szereplő pedagógusok, melyik kategóriába tartoznak elsősorban.²

Szerzőnk tevékenysége legfőként abban merül ki, hogy tárgyalt pedagógusainak iratait, melyek az egykorú hírlapokban és folyóiratokban (I. az egyes fejezetek bibliográfiáját) jelentek meg, rendszertanának megfelelő rovataiba osztotta úgy, hogy azokból rövid tartalmi kivonatot nyújtott s már eleve lemondott az értékvizonyítás műveletéről, amidőn irányait és egyéneit nem tudta fejlődéssorban elhelyezni, jóllehet pedagógusai között nem egyszer emberöltő különbségek észlelhetők. Feladatának végeztével maga a szerző is érezte az összefogó gondolatok hiányát a széteső belső szerkezettel szemben s aránytalanul rövid visszapillantásában (97. lapon: 17. sor) igyekszik az eszméknek szinte kimeríthetetlen gazdagságát a pedagógiai idealizmus értékcskálóján — egy mondatban — lemérni.

Könyvének legértékesebb mozzanata a valamennyi fejezet végén látható irodalmi tájékoztató, mely azonban több nélkülözhetetlen műről mégcsak nem is emlékezik, nemhogy hatást merítene belőlük.³ Stílusában törésvonalak mutatkoznak, jeléül annak, hogy a különböző előadásmódú forrásmunkák kivonatolásai a szerző egyéni hangszínében repedéseket okoztak. Kívánatos lenne, hogy értékes adatgyűjtését egy új, módszertanilag kifogástalanabb feldolgozásban fűzze rendszerré.

Wagner Ferenc.

Lemle Rezső: Hogyan valósítható meg a német beszédkészség elsajátítása az iskolában. Eger, é. n. (1937), Dobó nyomda, 80, 36 o.

A szerző szintétikusan akarja adni a német nyelvtanítás módját. A középiskolai nyelvtanítás céljaul pedig a beszédkészség elsajátítását tűzi ki. Műve elején vissza-

2

Pestalozziánusok	A magyar neohumanizmus	Realizmus	Kant követői
Edvi Illés Pál N. Takácsi Horváth János Kun Tamás	Edvi Illés Pál N. Takácsi Horváth János	N. Takácsi Horváth János Kun Tamás	

³ V. ö. Márkus Gábor: A XIX. századi magyar neveléstörténeti irodalom bibliográfiája (1800—1914). Közlemények a szegedi Ferencz József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből. 11. sz. Szeged, 1937.

pillantásban tárgyalja a középiskolai nyelvtanítás eddigi különböző értelmezése (beszéd, kérdés-felelet, fordítás, irodalomismeret) következtében felmerült zavarokat, melyek következtében az érettségi vizsgálatokon bizonytalan helyzet állott elő. — A sok éves sikertelen tanítás nyomán minden tanárban felhalmozódott néhány megállapítás az eredménytelenség okára vonatkozóan. Ezen okokat a következőkben adja a szerző: 1) A tankönyvek nem alkottak egységet, más-más volt az I.-II. oszt. tankönyve felépítésének alapelve (beszédképesség), más a III.-IV. osztályban (részben beszédképesség, részben művelődésrajz), végül más az V.-VIII. osztályban (mindinkább irodalomtört. jellegű). 2) A művelődésrajz előtérbenyomulásával az ismeretadás túlságosan részletezővé vált és ennek következtében a szóanyag sok felesleges elemet tartalmazott. E szavak aztán nem ismétlődtek, tehát elfelejtődtek. 3) Az olvasmányok nehéz stílusúak voltak. 4) A III. ill. V. évtől az óraszám nagyon csökkent. 5) Nem volt megszabott tananyag. — A jelen hibáinak felsorolása után *Lemle* meghatározza a jövőbeni nyelvoktatás célját: „tanítsuk meg a növendéket a német nyelvnek egyszerű beszélt stílusára, melyből egy (sic!) tökéletesebb stílus kifejlődhet és amelynek birtokában megérthetjük az olvasmány komplikáltabb stílusát (VII.-VIII. o.)“ Ezen cél felé oly tankönyvek visznek, melyeknek tárgya az iskolateremből indul ki, (esetleg befejezetlen mondatok alakjában; ezeket a tanár egészíti ki a helyi körülményekhez képest). A tanteremből az utcán, városban, falun, mezőn stb. át széleseedik a tárgykör az ország és világ tárgyköréig, innen magyar művek német fordításán át a német nép művelődésrajzáig. Az iskola időtartamára beosztott anyagot a szóképzlet nyelvtanilag csoportosított és viszonyított feldolgozásmódjával, mondattípusok begyakorlásával, a szóképzlet helyes kérdésével (tanuló kérdez: egyén v. csoport felel), az olvasmányok sokoldalú felhasználásával érhetjük el. Az olvasmány feldolgozásának elemei: a) a fordítás, b) kérdés és felelet, c) retroverzió, d) szóról-szóra tanulás, e) dramatizálás. A szerző feldolgozásmódjának lényeges jegye az ismétlődés, ugyanazon szó, fordulat ill. tartalmi elem átlagban 3 órán át (különböző kapcsolatban) ismétlődik, és így mélyebben vésődik be. Majd osztályok szerint adja a feldolgozásmód vázlatát.

A tanulmány érdeme, hogy nem áll meg a nyelvi alapozás egyszerű feladatánál, hanem a nyelvoktatást teljes egységében látja. Tudja, hogy a nyelvoktatás módszere nem az első 2 évre vonatkozólag kidolgozatlan, hanem éppen a felsőbb- és felsőfokú (3. évtől kezdődő) nyelvoktatás módszere a kidolgozandó. Talán éppen az egységben való szemlélés következtében hanyagol v. becsül túl némely szempontot. Így pl. a filmet úgy vonná be a nyelvoktatásba, hogy álló képeket v. kis jeleneteket (a lány a szolgának könyvet ad-féléket) kíván filmen vetíteni. Semmi szükségünk sincs laterna magicára v. filmesített Gouin-féle sorokra a nyelvoktatásban. Elmélkedhetnénk a *hangosfilm* bevonásáról, bár kiejtési és tanulási szempontból előbb — józanon — a beszélőgépes nyelvoktatás eredményeire vonatkozólag kellenne *kísérleteznünk*. Egyszerű eseménysorozatot eljátszathatunk a gyermekkel, mint ez *Lemle* is ajánlja, ez pótolja az álló v. mozgóképeket. A vizuális benyomások bekapcsolására felhasználhatjuk az oktatófilmet (pl. Hamburgról), hogy beszédtema anyagunkat bővítsük és az olvasmányt elevevebbé tegyük. — Német nyelvű esztétizálást, értékelést is kíván *Lemle* felsőbb osztályban. Erre nincs meg a nyelvi készség és felesleges tárgyalanságba fullad, mert maximálisan a szép, nem-szép és tetszik stb. kifejezések fordulhatnak elő. A szerző a német irodalomhoz vezető utat magyar szerzők műveinek német fordításban való olvastatásában látja. Ha a fordítás congeniális, akkor nem eléggé német. Ha teljesen német, akkor rendszerint túl nehéz. Iskolai tár-

salgási óráim tapasztalata szerint a haladó nyelvoktatás anyagának eredeti német étellel telített, lehetőleg humoros rövid olvasmányokból kell állnia. Ilyen olvasmányok érdekességüknél fogva magukkal ragadják a fiatalságot, rövidségük révén könnyen elvégezhetőek és az állandó haladás érzetét keltik a tanulóknban. — A könyv írójának feltétlen meg kellett volna emlékeznie a második modern nyelv tanításáról, annak kötetes v. fakultatív voltáról és a modern nyelvű tanítás óraszámáról. U. i. művében a tényleges állapotokból indul ki, de az 1934. XI. tc.-kel kapcsolatos átalakításokra gondol. Nagyobb óraszámmal, kisebb csoportokkal, szisztematikusan felépített nyelvkönyvvel elég eredményt érünk el. — Hangsúlyozni kell a németnyelvű irodalomtanítás lehetetlenségét. *Lemle* még mindig irodalomtanításra is gondol Goethe Hermann und Dorotheáját alkalmasnak találja az olvasásra, mert avval kapcsolatban egy-egy séma felvethető volna az előbbi osztályokból (13. o.): magyar-német irodalmi kapcsolatok megbeszéléséről elmélkedik (34. o.); és végül azt ajánlja beszélgetés formájában való kérdezésre az érettségén, mit könyve elején a zavaros állapot egyik mozzanatának tüntetett föl — Goethes Leben, Goethe Wirksamkeit, Sprechen Sie etwas vom „Toldi“ (!), vom „Buda halála“ (!!), Welches ist Ihr Lieblingsdichter (ungarischer, deutscher) (!!!), — ily kérdéseket adjon az érettségiztető tanár. (25. o.) Ilyenkor beszajkózott, ill. beszajkóztatott szöveget fognak gyönyörködve hallgatni a vizsgáztatók, ami egyáltalán nem a német beszélőkészségnek a bizonyítéka.

Ezen kisebb kifogások után erőteljesebben kell kiemelnem a könyvecske fontosságát és értékes vonásait. *Lemle* józanon látja a német tanítás célját, minimális teljesítményt kíván, tapasztalatai alapján ajánl tanítási módokat. Ha művének szempontjait az egységes német tankönyvek szerzői figyelembe vették volna, új könyvük az iskolai tanításra alkalmasabb lett volna.

Erdődi József.

Dr. Radnai Béla munkássága. Dr. Traeger Ernő közreműködésével szerkesztette dr. Galamb Ödön. Az Egységes Magyar Gyorsírás Könyvtára 135. száma. Kiadta a gyorsírási ügyek m. kir. kormánybiztossága. Bp. 1937. 137 oldal.

A világháború óta eltelt két évtized a magyar nemzeti gyorsírás történetében a nagy küzdelmek és a nagy eredmények kora volt. Ezek az eredmények aratása volt annak a munkásságnak, melyet a magyar gyorsírási élet két vezéregyéniség lelkes irányítása mellett végzett: Radnai Bélának, a zseniális rendszeralkotónak és Traeger Ernőnek, a gyorsírásügyek hivatott vezetőjének és patrónusának irányítása mellett. Az egységes magyar gyorsírás akkor született meg, mikor Radnai Béla 1912-ben kiadta Egyszerű Gyorsírását. Az azóta eltelt 25 év harcai és sikerei az ő életmunkája eseményeivel fonódnak össze. Éppen ezért az a vaskos füzet, melyet a gyorsírásügyek kormánybiztossága kiadott, nem egy embernek, hanem az egységes magyar gyorsírás hősi negyedszázadának biográfiája.

Galamb Ödön szakavatott szerkesztésében megjelent jubileumi füzet értékes cikkei általános nevelésügyi szempontból is széleskörű érdeklődésre tarthatnak igényt. *Traeger* Ernő vezetócikke a mélyenszántó kultúrpolitikus tollára vall. Radnairól, a rendszeralkotóról, a pedagógusról, szervezőről és az emberről rajzolt portréja jellegzetesen domborodik ki a finoman elemzett gyorsírástörténeti háttérből. Az egységes magyar gyorsírás rendszeréről a szakértő biztos meglátásával és kiforrott meggyőződésével ad tömör megjegyzést: ez a rendszer „minden hivatalos beavatkozás nélkül is megtette volna az utat az egyetlen rendszer használatáig“, mert „jó gyorsírás, hiszen akik megtanulták, még pedig minden más rendszernél könnyebben meg-